

ศาลปกครองไทย : กลไกเสริมสร้างความเป็นธรรมในสังคมไทย

พุทธศักราช 2417 รัชสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว ในครั้งนั้นสมเด็จพระปิยมหาราชได้ทรงมีพระราชปณิธานมุ่งมั่นที่จะพัฒนาประเทศสยามให้เจริญก้าวหน้าทัดเทียมนานอารยประเทศ มิใช่เพียงเพื่อให้สยามสามารถยืนหยัดต่อสู้กับอันตราย จากลัทธิจักรวรรดินิยมของมหาอำนาจตะวันตกเท่านั้น หากแต่เพื่อบำบัดทุกข์ บำรุงสุข และอำนวยความเป็นธรรมให้กับ “ประชาชน” ของพระองค์ด้วย

ผลจากพระราชปณิธานดังกล่าวทำให้เกิดหน่วยงานสำคัญขึ้น หน่วยงานหนึ่งในประเทศสยามนั้น คือ เคน์ซิลออฟสเตต หรือ คณะที่ปรึกษาราชการแผ่นดิน ซึ่งได้รับการจัดตั้งขึ้นในลักษณะเดียวกันกับสภาที่ปรึกษาแห่งรัฐของประเทศในทวีปยุโรป เคน์ซิลออฟสเตตมีหน้าที่ 2 ประการ คือ เป็นที่ปรึกษาของพระมหากษัตริย์ในการบริหารราชการแผ่นดินและร่างกฎหมาย กับ พิจารณาเรื่องที่ราษฎรได้รับความเดือดร้อนจากฝ่ายปกครอง

เพื่อให้การจัดตั้งเคน์ซิลออฟสเตตเป็นไปดังพระราชประสงค์ พระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัวได้ทรงโปรดฯ ให้มี “ประกาศการในที่ปรึกษาราชการแผ่นดิน” ซึ่งมีความตอนหนึ่งว่า

“เคน์ซิล ซึ่งทรงตั้งขึ้นไว้นี้มีคุณสมบัติสองประการประการที่หนึ่ง ขอมให้มีความอำนาจที่จะยุคนางค์ขางพระเจ้าแผ่นดินได้ คือ การใด ๆ ที่พระเจ้าแผ่นดินทรงพระราชดำริห์เป็นการไม่ต้องด้วยยุติธรรม ราษฎรจะได้ความเดือดร้อน มิแต่จะเร่งเอาเงินแก่ราษฎรทั้งแผ่นดิน เป็นต้น”

“การที่จะมีผู้คิดต่อไปภายหน้า เคน์ซิลก็ต้องมีอำนาจตรวจตราดูข้อการนั้น ถ้าเห็นขัดขวางไม่ถูกต้อง ไม่เป็นคุณแก่แผ่นดิน ไม่เป็นคุณแก่พระเจ้าแผ่นดิน ไม่เป็นคุณแก่ราษฎรทั่วไป ก็จะต้องคัดค้านว่ากล่าวได้เต็มอำนาจทีเดียว”

อาจกล่าวได้ว่ากลไกแรกเพื่อปกป้องคุ้มครองสิทธิของประชาชนจากการกระทำที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายของฝ่ายปกครอง ได้ถือกำเนิดขึ้นแล้วในประเทศไทยนับแต่นั้น.....

แม้ว่าเคาน์ซิลออฟสเตตจะได้ยุบเลิกไปในเวลาต่อมา แต่ความพยายามในการสร้างกลไกเพื่ออำนวยความสะดวกให้ประชาชนเมื่อเกิดข้อพิพาทกับฝ่ายปกครอง ก็มีได้เลื่อนหายไปตามกาลเวลา การจัดตั้งคณะกรรมการกฤษฎีกาในปีพุทธศักราช 2476 การจัดตั้งคณะกรรมการเรื่องราร้องทุกข์ในปีพุทธศักราช 2492 และการจัดตั้งคณะกรรมการวินิจฉัยร้องทุกข์ในปีพุทธศักราช 2522 เหล่านี้ ล้วนแต่เป็นความพยายามในการผลักดันให้เกิดกลไกดังกล่าวขึ้น ความพยายามเหล่านั้นบ้างสำเร็จ บ้างล้มเหลว แต่ต่างก็เป็นรากฐานสำคัญที่ผลักดันให้เกิดกลไกใหม่ที่มั่นคงแข็งแรงในอนาคต

ท่ามกลางการรอคอยอันยาวนาน แสงแห่งความหวังเริ่ม تابทอ เมื่อพลังประชาชนผลักดันให้เกิดรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2540 ขึ้น รัฐธรรมนูญฉบับนี้บัญญัติให้จัดตั้งองค์กรที่ใช้อำนาจตุลาการเพื่อวินิจฉัยข้อพิพาททางปกครองระหว่างประชาชนกับฝ่ายปกครองขึ้น โดยเฉพาะแยกต่างหากจากศาลยุติธรรม และให้ชื่อว่า “ศาลปกครอง”

ศาลปกครอง เป็นศาลที่จัดตั้งขึ้นใหม่เป็นเอกเทศจากศาลยุติธรรม และมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีปกครอง

แต่เดิม ประเทศไทยมีศาลอยู่ 2 ศาล คือ ศาลยุติธรรม และศาลทหาร

ในปัจจุบัน รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (พุทธศักราช 2540) บัญญัติให้มีศาลเพิ่มขึ้นใหม่อีก 2 ศาล คือ ศาลรัฐธรรมนูญและศาลปกครอง ซึ่งเมื่อรวมกับศาลที่มีอยู่เดิมแล้วเท่ากับว่าในปัจจุบันประเทศไทยมีศาล 4 ศาล ซึ่งแต่ละศาลมีอำนาจหน้าที่พิจารณาพิพากษาคดีคนละประเภทกัน ดังต่อไปนี้

(1) ศาลรัฐธรรมนูญ เป็นศาลที่มีอำนาจในการวินิจฉัยว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายใดขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่และมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีตามที่รัฐธรรมนูญและพระราชบัญญัติประกอบรัฐธรรมนูญบัญญัติไว้เป็นการเฉพาะ

(2) ศาลยุติธรรม มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีต่าง ๆ ที่ไม่อยู่ในอำนาจของศาลรัฐธรรมนูญ ศาลปกครอง และศาลทหาร ซึ่งประเภทคดีที่อยู่ในอำนาจของศาลยุติธรรม

ได้แก่ คดีแพ่ง คดีอาญา คดีล้มละลาย คดีแรงงาน คดีภาษีอากร และคดีอื่น ๆ ที่กฎหมายกำหนดไว้เฉพาะ เป็นต้น

(3) ศาลปกครอง มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีปกครอง

(4) ศาลทหาร มีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีอาญาทหาร

ศาลปกครอง เป็นศาลที่จัดตั้งขึ้นใหม่ซึ่งมีอำนาจหน้าที่พิจารณาพิพากษา “คดีปกครอง” อันเป็นคดีพิพาทระหว่างเอกชนกับหน่วยงานทางปกครอง หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือคดีพิพาทระหว่างหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐด้วยกันเอง และจะต้องเป็นคดีพิพาทเกี่ยวกับการใช้อำนาจทางปกครอง การละเว้นการปฏิบัติหน้าที่ การปฏิบัติหน้าที่ล่าช้าเกินสมควรการกระทำละเมิด หรือความรับผิดอย่างอื่นของหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือคดีพิพาทเกี่ยวกับสัญญาทางปกครอง

และสำหรับ คดีพิพาทระหว่างเอกชนกับหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐที่เป็นคดีแพ่ง คดีอาญา

คดีแรงงาน คดีภาษีอากร จึงไม่อยู่ในอำนาจของศาลปกครอง แต่อยู่ในอำนาจของ “ศาลยุติธรรม”

กล่าวสรุปได้ว่า นอกจาก “ศาลรัฐธรรมนูญ” ซึ่งเป็นศาลที่มีอำนาจในการวินิจฉัยว่าบทบัญญัติแห่งกฎหมายใดขัดหรือแย้งต่อรัฐธรรมนูญหรือไม่ เช่นเดียวกับศาลรัฐธรรมนูญในประเทศต่าง ๆ และมีอำนาจอื่น ๆ ที่รัฐธรรมนูญบัญญัติไว้เป็นการเฉพาะตัว

ศาลในประเทศไทยจะเป็นระบบที่เรียกว่าศาลคู่ ซึ่งประกอบด้วย “ศาลยุติธรรม” ซึ่งเป็นศาลที่มีอำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดีแพ่ง คดีอาญาและคดีอื่น ๆ ที่กฎหมายกำหนดไว้เฉพาะ และ “ศาลปกครอง” ซึ่งเป็นศาลที่มีอำนาจในการพิจารณาพิพากษาคดีปกครอง

ดังนั้น การจัดกระบวนการยุติธรรมออกเป็นกระบวนการยุติธรรมทางปกครอง ซึ่งอยู่ในอำนาจของศาลปกครอง และกระบวนการยุติธรรมทางแพ่งและอาญาซึ่งอยู่ในอำนาจของศาลยุติธรรมทำให้ประเทศไทยมีระบบศาลที่เรียกว่า “ระบบศาลคู่” ซึ่งต่างไปจากเดิมที่เป็น “ระบบศาลเดี่ยว”

หน่วยงานทางปกครอง และเจ้าหน้าที่ของรัฐใดบ้าง ที่อาจถูกฟ้องคดีต่อศาลปกครอง ?

ศาลปกครองมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีปกครอง ได้แก่ คดีปกครองที่เกิดจากการใช้อำนาจโดยมิชอบของหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ ซึ่งอาจเป็นข้อพิพาทระหว่างเอกชนฝ่ายหนึ่งกับหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐอีกฝ่ายหนึ่ง หรืออาจเป็นข้อพิพาทระหว่างหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐด้วยกันเอง ดังนั้น คู่กรณีพิพาทในคดีปกครองอาจมีได้ในกรณี ดังต่อไปนี้

1. เอกชนพิพาทกับหน่วยงานทางปกครอง
2. เอกชนพิพาทกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ
3. หน่วยงานทางปกครองพิพาทกับหน่วยงานทางปกครอง
4. เจ้าหน้าที่ของรัฐพิพาทกับเจ้าหน้าที่ของรัฐ
5. เจ้าหน้าที่ของรัฐพิพาทกับหน่วยงานทางปกครอง

หน่วยงานทางปกครอง

หน่วยงานทางปกครองที่อาจถูกฟ้องคดีต่อศาลปกครองได้ มีอยู่ 7 ประเภท ดังต่อไปนี้

1. หน่วยราชการที่เป็นราชการส่วนกลาง ได้แก่ กระทรวง ทบวง กรม
2. หน่วยราชการที่เป็นราชการส่วนภูมิภาค ได้แก่ จังหวัด อำเภอ
3. องค์การปกครองส่วนท้องถิ่น ได้แก่ เทศบาล องค์การบริหารส่วนตำบล องค์การบริหารส่วนจังหวัด กรุงเทพมหานคร และเมืองพัทยา
4. รัฐวิสาหกิจที่จัดตั้งขึ้นโดยพระราชบัญญัติ เช่น การรถไฟแห่งประเทศไทย การประปานครหลวง หรือ รัฐวิสาหกิจที่จัดตั้งขึ้นโดยพระราชกฤษฎีกา เช่น องค์การขนส่งมวลชนกรุงเทพ แต่ไม่รวมถึงรัฐวิสาหกิจที่จัดตั้งขึ้นในรูปของบริษัทหรือบริษัทมหาชนจำกัด เช่น บริษัท การบินไทย จำกัด (มหาชน)

5. หน่วยงานของรัฐที่มีได้เป็นส่วนราชการและรัฐวิสาหกิจ หรือที่เรียกกันว่าองค์กรมหาชน เช่น มหาวิทยาลัย เทคโนโลยีสุรนารี สำนักงานคณะกรรมการกำกับหลักทรัพย์ และตลาดหลักทรัพย์

6. หน่วยงานอิสระตามรัฐธรรมนูญ เช่น สำนักงานศาลปกครอง สำนักงานศาลยุติธรรม

7. หน่วยงานที่ได้รับมอบหมายจากรัฐให้ใช้อำนาจทางปกครอง หรือให้ดำเนินกิจการทางปกครอง เช่น แพทยสภา สภานายความ สำนักงานชางรังวัดเอกชน

ดังนั้น หน่วยงานทางปกครองที่อาจถูกฟ้องคดีต่อศาลปกครองจึงไม่รวมถึงรัฐสภาที่ใช้อำนาจทางนิติบัญญัติและศาลที่ใช้อำนาจทางตุลาการ

เจ้าหน้าที่ของรัฐ

เจ้าหน้าที่ของรัฐที่อาจถูกฟ้องคดีต่อศาลปกครองนั้น ได้แก่

1. ข้าราชการ พนักงาน ลูกจ้าง คณะบุคคลหรือผู้ที่ปฏิบัติงานในหน่วยงานทางปกครอง

2. คณะกรรมการวินิจฉัยข้อพิพาท คณะกรรมการหรือบุคคลซึ่งมีกฎหมายให้อำนาจในการออกกฎ คำสั่ง หรือมติใด ๆ ที่มีผลกระทบต่อบุคคล

3. บุคคลที่อยู่ในบังคับบัญชาหรือในกำกับดูแลของหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ

ยกตัวอย่างได้ดังต่อไปนี้

(1) ข้าราชการในกระทรวง ทบวง กรม เช่น รัฐมนตรี ปลัดกระทรวง อธิบดี ผู้อำนวยการกอง

(2) ข้าราชการในจังหวัด อำเภอ เช่น ผู้ว่าราชการจังหวัด นายอำเภอ

(3) พนักงานขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น เช่น นายกเทศมนตรี ปลัดองค์การบริหารส่วนตำบล ผู้อำนวยการเขตของกรุงเทพมหานคร

(4) พนักงานรัฐวิสาหกิจ เช่น ผู้ว่าราชการไฟฟ้าฝ่ายผลิตแห่งประเทศไทย ผู้อำนวยการการทำเรือแห่งประเทศไทย

(5) เจ้าหน้าที่ของหน่วยของหน่วยงานที่ได้รับมอบหมายจากรัฐให้ใช้อำนาจปกครองหรือให้ดำเนินกิจการทางปกครอง เช่น นายกสภานายความ

(5) เจ้าหน้าที่ของหน่วยของหน่วยงานที่ได้รับมอบหมายจากรัฐให้ใช้อำนาจปกครองหรือให้ดำเนินกิจการทางปกครอง เช่น นายกสภานายความ

(6) เจ้าหน้าที่ของหน่วยงานที่ได้รับมอบหมายจากรัฐให้ใช้อำนาจทางปกครองหรือให้ดำเนินกิจการทางปกครอง เช่น นายกสภานายความ

(7) เจ้าหน้าที่ในหน่วยงานอิสระตามรัฐธรรมนูญ เช่น เลขาธิการสำนักงานศาลปกครอง เลขาธิการสำนักงานศาลยุติธรรม

(8) คณะกรรมการวินิจฉัยข้อพิพาท

(9) คณะกรรมการที่มีกฎหมายให้อำนาจในการออกกฎ คำสั่ง หรือมติใด ๆ ที่มีผลกระทบต่อบุคคล เช่น คณะกรรมการข้าราชการพลเรือน คณะกรรมการพิจารณาอุทธรณ์ตามกฎหมายต่าง ๆ คณะกรรมการวินิจฉัยการเปิดเผยข้อมูลข่าวสารของราชการ สภามหาวิทยาลัย สภาท้องถิ่น คณะกรรมการสรรหากรรมการกิจการกระจายเสียงและกิจการโทรทัศน์แห่งชาติ (กสช.)

(10) บุคคลที่อยู่ในบังคับบัญชาหรือในกำกับดูแลของหน่วยงานทางปกครอง หรือเจ้าหน้าที่ของรัฐดังกล่าวข้างต้น เช่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน เจ้าหน้าที่ของเอกชนที่ได้รับมอบหมายให้จัดทำบริการสาธารณะ

คดีปกครองประเภทใด

ที่อาจฟ้อง

ต่อศาลปกครองได้ ?

คดีปกครองที่อาจฟ้องต่อศาลปกครองได้ มีอยู่ 6 ประเภทดังต่อไปนี้

1. คดีพิพาทเกี่ยวกับการที่หน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐออกกฎ คำสั่งทางปกครองหรือกระทำการอื่นใดโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย เช่น ไม่มีอำนาจ นอกเหนืออำนาจ ไม่ถูกต้องตามรูปแบบขั้นตอน หรือวิธีการอันเป็นสาระสำคัญ หรือใช้ดุลพินิจโดยไม่ชอบ

คดีที่ฟ้องขอให้เพิกถอนกฎ เช่น

- พระราชกฤษฎีกาว่าด้วยการกำหนดเขตป่าสงวนแห่งชาติ
- กฎกระทรวงกำหนดเวลาเปิดหรือปิดสถานบริการ
- ระเบียบมหาวิทยาลัยที่กำหนดให้นักศึกษาต้องทำวิทยานิพนธ์เป็นภาษาอังกฤษ
- หนังสือเวียนของกระทรวงการคลังเกี่ยวกับสิทธิการเบิกค่าเช่าบ้านข้าราชการ ที่กำหนดหลักเกณฑ์จำกัดสิทธิของข้าราชการนอกเหนือไปจากที่กำหนดไว้ในพระราชกฤษฎีกาว่าด้วยค่าเช่าบ้านข้าราชการ

คดีที่ฟ้องขอให้เพิกถอนคำสั่ง เช่น

- คำสั่งพักใช้หรือเพิกถอนใบอนุญาตประกอบวิชาชีพเวชกรรม
- คำสั่งออกหรือไม่ออกโฉนดที่ดิน
- คำสั่งออกหรือไม่ออกใบอนุญาตให้ก่อสร้างอาคาร
- คำสั่งยกเลิกการประกวดราคา
- คำสั่งลงโทษทางวินัยข้าราชการ

คดีที่ฟ้องขอให้ระงับการกระทำ เช่น

- การที่เจ้าพนักงานท้องถิ่นเข้ารื้อถอนอาคารที่ก่อสร้างโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย ซึ่งเจ้าของอาคารไม่ยอมรื้อถอนตามคำสั่งของเจ้าพนักงานท้องถิ่น
- การที่กรุงเทพมหานครกำหนดจุดก่อสร้างสะพานลอยบังหน้าอาคารของผู้ฟ้องคดี

คดีประเภทนี้ ศาลปกครองมีอำนาจสั่งให้เพิกถอนกฎหรือคำสั่งทางปกครองที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายหรือสั่งห้ามการกระทำทางปกครองที่ไม่ชอบด้วยกฎหมายนั้น

2. คดีพิพาทเกี่ยวกับการที่หน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐละเลยต่อหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติหรือปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวล่าช้าเกินสมควร เช่น

- การที่เอกชนซึ่งได้รับมอบหมายจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นให้เป็นผู้กำจัดขยะ แต่ได้ดำเนินการดังกล่าวโดยไม่ถูกต้อง เป็นเหตุให้เกิดความเดือดร้อนรำคาญแก่ประชาชน ซึ่งประชาชนได้ร้องเรียนต่อองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นแล้ว แต่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้นเพิกเฉยมิได้ดำเนินการสั่งให้เอกชนระงับการกระทำดังกล่าว

- เจ้าพนักงานท้องถิ่นไม่ระงับเหตุรำคาญหรือจัดการตามความจำเป็นเพื่อป้องกันมิให้มีเหตุรำคาญเกิดขึ้นอีก
- เอกชนได้ยื่นคำขอออกโฉนดที่ดินเป็นเวลา 1 ปีแล้ว แต่เจ้าพนักงานที่ดินยังไม่ดำเนินการให้
- เอกชนได้แจ้งความร้องทุกข์ต่อพนักงานสอบสวน แต่พนักงานสอบสวนบ่ายเบี่ยงไม่ยอมรับแจ้งความร้องทุกข์
- พนักงานสอบสวนรับแจ้งความร้องทุกข์ไว้แล้ว แต่แต่ละเลยไม่ดำเนินการสอบสวนจนเวลาล่วงเลยไปหลายปี
- คณะกรรมการข้าราชการตำรวจพิจารณาอุทธรณ์คำสั่งลงโทษทางวินัยข้าราชการตำรวจล่าช้าเกินสมควร

คดีประเภทนี้ ศาลปกครองมีอำนาจสั่งให้หน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐปฏิบัติตามหน้าที่ภายในเวลาที่ศาลปกครองกำหนด

3. คดีพิพาทเกี่ยวกับการกระทำละเมิดหรือความรับผิดอย่างอื่นของหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ อันเกิดจากการใช้อำนาจตามกฎหมายหรือจากกฎ คำสั่งทางปกครอง หรือจากการละเลยต่อหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติหรือปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวล่าช้าเกินสมควร เช่น

- การใช้มาตรการบังคับทางปกครองเข้ารื้อถอนอาคารเกินกว่าที่จำเป็น
- การที่แพทย์สภาออกคำสั่งพักใช้ใบอนุญาตของผู้ประกอบวิชาชีพเวชกรรม ทำให้ผู้นั้นเสียชื่อเสียงและขาดรายได้
- การที่ผู้บังคับบัญชาไม่ใช้ความระมัดระวังควบคุมดูแลให้เพียงพอทำให้ผู้ใต้บังคับบัญช้ายกเงินของทางราชการทำให้ราชการเสียหาย
- การที่พนักงานสอบสวนมิได้ดำเนินคดีกับบุคคลที่ลักทรัพย์ของผู้แจ้งความร้องทุกข์ ทำให้ผู้นั้นได้รับความเสียหาย
- การเรียกจ่ายเงินค่าทดแทนการเวนคืนอสังหาริมทรัพย์เพิ่มขึ้น

คดีประเภทนี้ ศาลปกครองมีอำนาจสั่งให้หน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐชดใช้เงินหรือส่งมอบทรัพย์สินให้แก่ผู้ฟ้องคดีหรือให้กระทำการหรืองดเว้นกระทำการ

แต่ถ้าเป็นการกระทำละเมิดของเจ้าหน้าที่ในการปฏิบัติหน้าที่ที่มีได้เกิดจากการใช้อำนาจตามกฎหมาย ก็ไม่อยู่ในอำนาจของศาลปกครอง เช่น

- การกระทำละเมิดของเจ้าหน้าที่ที่เกิดจากการขับรถยนต์ในการปฏิบัติหน้าที่โดยประมาท ซึ่งเป็นการกระทำละเมิดในการปฏิบัติหน้าที่ตามปกติทั่วไป มิใช่เป็นการใช้อำนาจตามกฎหมาย จึงไม่อยู่ในอำนาจของศาลปกครองแต่อยู่ในอำนาจของศาลยุติธรรม

- การที่แพทย์โรงพยาบาลของรัฐตรวจรักษาผู้ป่วยไม่ถูกต้อง ทำให้อาการป่วยของผู้ป่วยทรุดหนักลง ซึ่งเป็นการปฏิบัติหน้าที่โดยใช้วิชาความรู้ทางการแพทย์ไม่ถูกต้องมิใช่เป็นการใช้อำนาจตามกฎหมาย จึงไม่อยู่ในอำนาจของศาลปกครอง แต่อยู่ในอำนาจของศาลยุติธรรม

4. คดีพิพาทเกี่ยวกับสัญญาทางปกครอง

สัญญา ระหว่างหน่วยงานทางปกครองกับเอกชนนั้น มีมาเป็นเวลานานแล้ว ซึ่งแต่เดิมเมื่อยังไม่มีศาลปกครอง คดีพิพาทเกี่ยวกับสัญญาดังกล่าวต้องฟ้องต่อศาลยุติธรรม ซึ่งศาลยุติธรรมได้นำหลักในสัญญาทางแพ่งมาใช้ในการพิจารณา

พิพาทภาคีพิพาทเกี่ยวกับสัญญาระหว่างหน่วยงานทางปกครองกับเอกชนจึงมิได้มีการแยกแยะว่าสัญญาดังกล่าวมีลักษณะเป็นสัญญาทางแพ่งหรือสัญญาทางปกครอง

แต่เมื่อ มีการจัดตั้งศาลปกครองขึ้นมาแล้ว พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 ได้บัญญัติให้คดีพิพาทเกี่ยวกับสัญญาทางปกครองอยู่ในอำนาจของศาลปกครอง โดยพระราชบัญญัตินี้ได้กำหนดความหมายของ “สัญญาทางปกครอง” ไว้ว่าจะต้องมีลักษณะสำคัญ 2 ประการ คือ

(1) คู่สัญญาอย่างน้อยฝ่ายหนึ่งต้องเป็นหน่วยงานทางปกครอง หรือ เป็นบุคคลซึ่งได้รับมอบหมายให้กระทำการแทนรัฐ

(2) สัญญานั้นต้องมีลักษณะอย่างหนึ่งอย่างใดดังต่อไปนี้

(ก) เป็นสัญญาสัมปทาน เช่น สัญญาสัมปทานสร้างทางด่วน สัญญาสัมปทานรถไฟฟ้า BTS สัญญาสัมปทานให้บริการโทรศัพท์เคลื่อนที่

(ข) สัญญาที่ให้จัดทำบริการสาธารณสุข เช่น สัญญาให้บริการทางการแพทย์ที่สำนักงานประกันสังคมทำกับโรงพยาบาลเอกชน เพื่อให้บริการทางการแพทย์แก่ผู้ประกันตน ตามกฎหมายเกี่ยวกับการประกันสังคม

(ค) สัญญาที่จัดให้มีสิ่งสาธารณูปโภค เช่น สัญญาจ้างเอกชนก่อสร้างสะพาน โรงเรียน โรงพยาบาล ถนน เขื่อน สัญญาจ้างก่อสร้างและวางท่อน้ำประปา

(ง) สัญญาที่แสวงประโยชน์จากทรัพยากรธรรมชาติ เช่น สัญญาให้ทำไม้ ทำเหมืองแร่ ขุดเจาะน้ำมัน หรือก๊าซธรรมชาติ

นอกจากนี้ ศาลปกครองสูงสุดยังได้วินิจฉัยเพิ่มเติมว่า สัญญาที่มีลักษณะดังต่อไปนี้ เป็นสัญญาทางปกครองโดยสภาพอีกด้วย

(1) สัญญาที่หน่วยงานทางปกครองตกลงให้ คู่สัญญาอีกฝ่ายหนึ่งเข้าดำเนินการหรือเข้าร่วมดำเนินการบริการสาธารณสุขโดยตรง เช่น สัญญาร่วมการทำงานและร่วมลงทุนขยายบริการโทรศัพท์ 1.5 ล้านเลขหมายในเขตโทรศัพท์ภูมิภาค

(2) สัญญาที่มีข้อกำหนดในสัญญาซึ่งมีลักษณะพิเศษที่แสดงถึงเอกสิทธิ์ของรัฐ ทั้งนี้ เพื่อให้การใช้อำนาจทางปกครองหรือการดำเนินกิจการทางปกครอง ซึ่งก็คือ การบริการสาธารณสุขบรรลุผล เช่น สัญญาที่ข้าราชการลาไปศึกษาต่อในต่างประเทศ ซึ่งมีข้อกำหนดในสัญญาให้สิทธิทางราชการบอกเลิกสัญญาได้ฝ่ายเดียวหรือเรียกตัวข้าราชการกลับจากต่างประเทศก่อนครบกำหนดไม่ว่าในกรณีใด ๆ สัญญาจ้างก่อสร้างอาคารที่มีข้อกำหนดในสัญญาให้คู่สัญญาที่เป็นหน่วยงานทางปกครองสามารถบอกเลิกสัญญาได้ฝ่ายเดียว โดยที่คู่สัญญาฝ่ายเอกชนไม่ต้องผิดสัญญาและสั่งผู้รับจ้างให้ทำงานพิเศษเพิ่มเติมได้แม้มิได้ระบุไว้ในสัญญา

คดีประเภทนี้ ศาลปกครองมีอำนาจพิพากษาให้ คู่สัญญาใช้เงิน ส่งมอบทรัพย์สิน กระทำการหรืองดเว้น กระทำการ

5. คดีที่มีกฎหมายกำหนดให้หน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐต้องฟ้องคดีต่อศาลเพื่อบังคับบุคคลให้กระทำการหรือละเว้นกระทำการ เช่น

- พระราชบัญญัติการเดินเรือในน่านน้ำไทย พระพุทธศักราช 2456 บัญญัติให้เจ้าท่าร้องขอต่อศาลเพื่อมีคำสั่งให้มีการรื้อถอนอาคารหรือสิ่งอื่นใดที่ล่วงล้ำเข้าไปเหนือน้ำในน้ำ และได้น้ำของแม่น้ำ ลำคลอง บึง อ่างเก็บน้ำ ทะเลสาบ อันเป็นทางสัญจรของประชาชนหรือที่ประชาชนใช้ประโยชน์ร่วมกันหรือทะเลภายในน่านน้ำไทย หรือบนชายหาดของทะเลดังกล่าวในกรณีที่เขาของหรือผู้ครอบครองอาคารหรือสิ่งอื่นใดนั้นไม่ยอมรื้อถอนตามคำสั่งของเจ้าท่าภายในเวลาที่กำหนด

- พระราชบัญญัติควบคุมอาคาร พ.ศ. 2522 บัญญัติว่า เมื่อเจ้าพนักงานท้องถิ่นมีคำสั่งให้ผู้ที่ทำการก่อสร้างอาคารโดยไม่ถูกต้องตามกฎหมายรื้อถอนอาคารดังกล่าวออกไปแต่ผู้นั้นไม่ยอมปฏิบัติตาม เจ้าพนักงานท้องถิ่นมีอำนาจยื่นคำร้องขอต่อศาลปกครองให้มีคำสั่งจับกุมและกักขังผู้นั้นเพื่อให้ดำเนินการรื้อถอนอาคารได้

6. คดีที่มีกฎหมายกำหนดให้อยู่ในเขตอำนาจศาลปกครอง เช่น

- พระราชบัญญัติการผังเมือง พ.ศ. 2518 บัญญัติว่า ผู้ซึ่งไม่พอใจคำวินิจฉัยอุทธรณ์ของคณะกรรมการวินิจฉัยอุทธรณ์เกี่ยวกับการตั้งรื้อย้ายอาคารและการคิดค่าใช้จ่ายในการรื้อย้ายอาคาร มีสิทธิยื่นฟ้องต่อศาลปกครองได้

- พระราชบัญญัติการประกอบกิจการโทรคมนาคม พ.ศ. 2544 บัญญัติว่าผู้รับใบอนุญาตประกอบกิจการคมนาคม หรือเจ้าของที่ดิน หรือเจ้าหน้าที่ผู้ดูแลรักษาที่ดินที่ไม่พอใจในจำนวนเงินค่าตอบแทนที่คณะกรรมการกิจการโทรคมนาคมแห่งชาติกำหนด มีสิทธิที่จะฟ้องคดีต่อศาลปกครองได้

คดีปกครองที่อยู่ในอำนาจพิจารณาพิพากษาของศาลปกครองนั้น โดยปกติอยู่ในอำนาจศาลปกครองชั้นต้น ยกเว้นประเภทของคดีปกครองดังต่อไปนี้ พระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 กำหนดให้อยู่ในอำนาจศาลปกครองสูงสุด

(1) คดีพิพาทเกี่ยวกับคำวินิจฉัยของคณะกรรมการวินิจฉัยข้อพิพาทตามที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุดประกาศกำหนด ซึ่งปัจจุบันยังไม่มีประกาศที่ประชุมใหญ่ตุลาการในศาลปกครองสูงสุดกำหนดไว้

(2) คดีพิพาทเกี่ยวกับความชอบด้วยกฎหมายของพระราชกฤษฎีกา หรือกฎที่ออกโดยคณะรัฐมนตรีหรือโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี เช่นการฟ้องว่ากฎกระทรวงออกโดยไม่ชอบด้วยกฎหมาย

(3) คดีที่มีกฎหมายกำหนดให้อยู่ในอำนาจศาลปกครองสูงสุด คดีประเภทนี้เพียงพิจารณาจากกฎหมายเฉพาะของแต่ละเรื่อง

นอกจากนี้ ศาลปกครองสูงสุดยังมีอำนาจพิจารณาพิพากษาคดีที่มีการอุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลปกครองชั้นต้นด้วย

ฟ้องคดีต่อศาลปกครอง

ต้องปฏิบัติ

ตามเงื่อนไขใดบ้าง ?

คดีที่ศาลปกครองมีอำนาจรับไว้พิจารณาพิพากษาได้นั้น นอกจากจะต้องเป็นคดีปกครองแล้ว ยังจะต้องปรากฏ

ด้วยว่าผู้ฟ้องคดีได้ปฏิบัติตามหลักเกณฑ์และเงื่อนไขในการฟ้องคดีครบถ้วนแล้ว ดังนี้

1. เป็นผู้มีสิทธิฟ้องคดีต่อศาลปกครอง

ในการฟ้องคดีต่อศาลปกครองนั้น ผู้มีสิทธิฟ้องคดีจะต้องเป็นผู้ซึ่งได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหายหรืออาจจะเดือดร้อนหรือเสียหายโดยมีอาจหลีกเลี่ยงได้ อันเนื่องมาจากการกระทำหรือการงดเว้นการกระทำอย่างหนึ่งอย่างใดของหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐตามที่กฎหมายกำหนดหรืออาจกล่าวโดยสรุปก็คือ ผู้มีสิทธิฟ้องคดีจะต้องเป็นผู้เสียหาย หรือเป็นผู้ซึ่งได้รับผลกระทบหรือผู้มีส่วนได้เสียในเรื่องที่จะนำมาฟ้องคดีต่อศาลปกครอง เช่น

- เป็นนักศึกษาที่อยู่ในบังคับของระเบียบของมหาวิทยาลัยที่เป็นเหตุให้นำคดีมาฟ้อง
- เป็นข้าราชการที่ถูกผู้บังคับบัญชาสั่งลงโทษทางวินัยซึ่งต้องการจะโต้แย้งคำสั่งดังกล่าวของผู้บังคับบัญชา
- เป็นเจ้าของอาคารที่ได้รับคำสั่งจากเจ้าพนักงานท้องถิ่นให้รื้อถอนอาคาร

- เป็นผู้ยื่นขอใบอนุญาตต่อพนักงานเจ้าหน้าที่เป็นเวลานานแล้วแต่พนักงานเจ้าหน้าที่ยังพิจารณาคำขอไม่เสร็จ
- เป็นผู้รับเหมาที่ยื่นซองประกวดราคาที่หน่วยงานทางปกครองสั่งยกเลิกการประกวดราคา

ในการฟ้องคดี ผู้ฟ้องคดีจะต้องเป็นผู้มีความสามารถตามกฎหมาย ถ้าผู้ฟ้องคดีเป็นผู้ไร้ความสามารถจะดำเนินคดีได้ต่อเมื่อได้ปฏิบัติตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์ในเรื่องว่าด้วยความสามารถ เช่น ในกรณีที่ผู้ฟ้องคดีเป็นผู้เยาว์จะต้องได้รับอนุญาตจากผู้แทนโดยชอบธรรมตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ในประมวลกฎหมายแพ่งและพาณิชย์เสียก่อนเว้นแต่ผู้เยาว์ซึ่งมีอายุไม่ต่ำกว่า 15 ปี บริบูรณ์ ศาลอาจอนุญาตให้ฟ้องคดีด้วยตนเองได้หากเห็นสมควร

ในการฟ้องคดี หรือดำเนินคดีปกครองนั้น ผู้ฟ้องคดีอาจจะดำเนินการด้วยตนเองหรืออาจมอบอำนาจให้ทนายความหรือบุคคลอื่นซึ่งบรรลุนิติภาวะแล้วและมีความรู้ความสามารถเป็นผู้ฟ้องคดีหรือดำเนินคดีปกครองแทนได้ โดยจะต้องมีหนังสือมอบอำนาจพร้อมปิดอากรแสตมป์ 10 บาท

สำหรับการมอบอำนาจให้กระทำการครั้งเดียว หรือปิดอากรแสตมป์ 30 บาท สำหรับการมอบอำนาจให้กระทำการหลายครั้งหรือให้ดำเนินการทั้งคดี

2. ได้ดำเนินการแก้ไขความเดือดร้อนหรือเสียหายตามขั้นตอนหรือวิธีการที่กฎหมายกำหนดแล้ว

ในกรณีดังต่อไปนี้ ถ้าผู้มีสิทธิฟ้องคดีไม่เห็นด้วยกับการกระทำในเรื่องใดของหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ ผู้มีสิทธิฟ้องคดีจะต้องดำเนินการโต้แย้งหรือคัดค้านการกระทำในเรื่องนั้น ต่อเจ้าหน้าที่หรือคณะกรรมการผู้พิจารณาอุทธรณ์ของฝ่ายบริหารให้เสร็จสิ้นเสียก่อน จึงจะนำคดีมาฟ้องต่อศาลปกครองได้

(1) ในกรณีที่มีกฎหมายเฉพาะกำหนดขั้นตอนหรือวิธีการโต้แย้งหรือคัดค้านการกระทำของหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐไว้โดยเฉพาะ เช่น

- พระราชบัญญัติสถานบริการ พ.ศ. 2509 กำหนดว่า ในกรณีที่พนักงานเจ้าหน้าที่ไม่ออกใบอนุญาตหรือไม่ต่ออายุใบอนุญาตให้ตั้งสถานบริการผู้ขอใบอนุญาตหรือผู้ขอต่ออายุใบอนุญาตมีสิทธิอุทธรณ์ต่อผู้บัญชาการตำรวจ

แห่งชาติหรือปลัดกระทรวงมหาดไทย ภายใน 30 วัน นับแต่วันที่ได้รับหนังสือแจ้งการไม่ออกใบอนุญาตหรือไม่ต่อใบอนุญาตนั้น

- พระราชบัญญัติระเบียบข้าราชการพลเรือน พ.ศ. 2535 กำหนดว่าข้าราชการพลเรือนที่ถูกสั่งลงโทษทางวินัยไล่ออกจากราชการ ถ้าไม่เห็นด้วย ก็ต้องอุทธรณ์คำสั่งดังกล่าวต่อคณะกรรมการข้าราชการพลเรือนภายในเวลาที่กำหนดเสียก่อน

- พระราชบัญญัติข้อมูลข่าวสารของราชการ พ.ศ. 2540 กำหนดว่าเมื่อบุคคลใดขอข้อมูลข่าวสารของราชการจากหน่วยงานใดแล้วหน่วยงานนั้นปฏิเสธไม่ดำเนินการให้ บุคคลนั้นจะต้องร้องเรียนต่อคณะกรรมการข้อมูลข่าวสารของราชการเสียก่อน จึงจะนำคดีมาฟ้องต่อศาลได้

(2) ในกรณีที่กฎหมายเฉพาะมิได้กำหนดขั้นตอนหรือวิธีการโต้แย้งคัดค้านการกระทำของหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐไว้โดยเฉพาะ ถ้าการกระทำนั้นมีลักษณะเป็นคำสั่งทางปกครอง เช่น คำสั่งไม่อนุญาต คำวินิจฉัยอุทธรณ์ และเป็นคำสั่งที่มีใ้้้ออกโดยคณะกรรมการ

หรือรัฐมนตรี ผู้อยู่ในบังคับของคำสั่งดังกล่าวจะต้องยื่นอุทธรณ์ต่อเจ้าหน้าที่ผู้ทำคำสั่งนั้น ภายใน 15 วัน นับแต่วันที่ตนได้รับแจ้งคำสั่งนั้นเสียก่อน

แต่ถ้าเป็นการฟ้องคดีดังต่อไปนี้ ผู้มีสิทธิ

ฟ้องคดีสามารถฟ้องคดีต่อศาลปกครองได้โดยตรง

(1) เป็นกรณีที่กฎหมายเฉพาะมิได้กำหนดขั้นตอนหรือวิธีการโต้แย้งหรือคัดค้านไว้โดยเฉพาะ และการกระทำที่จะนำมาฟ้องคดีต่อศาลเป็นคำสั่งทางปกครองที่ออกโดยคณะกรรมการหรือรัฐมนตรี ไม่ต้องอุทธรณ์ไปยังองค์กรอื่นอีกแล้ว สามารถนำมาฟ้องคดีต่อศาลปกครองได้โดยตรง

(2) เป็นการฟ้องคดีขอให้เพิกถอนกฎ ซึ่งหมายถึงพระราชกฤษฎีกา กฎกระทรวง ระเบียบ ข้อบังคับ สามารถนำมาฟ้องคดีต่อศาลปกครองได้โดยตรง

(3) เป็นการฟ้องคดีว่าหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐละเลยต่อหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติหรือปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวล่าช้าเกินสมควรสามารถนำมาฟ้องคดีต่อศาลปกครองได้โดยตรง

(4) เป็นการฟ้องคดีเกี่ยวกับการกระทำละเมิดหรือสัญญาทางปกครอง สามารถนำมาฟ้องคดีต่อศาลปกครองได้โดยตรง

3. จัดทำคำฟ้องตามที่กฎหมายกำหนด

การทำคำฟ้องในคดีปกครองนั้น ไม่มีแบบฟอร์มกำหนดไว้ตายตัว กฎหมายกำหนดไว้แต่เพียงว่าจะต้องทำคำฟ้องเป็นหนังสือ ซึ่งจะเขียนด้วยลายมือหรือจะพิมพ์ก็ได้ แต่จะฟ้องด้วยวาจาหรือฟ้องทางโทรศัพท์ไม่ได้ในการเขียนคำฟ้องจะต้องใช้ถ้อยคำสุภาพ

ในคำฟ้องจะต้องมีรายการครบถ้วนตามที่กฎหมายกำหนดไว้ดังต่อไปนี้

- (1) ระบุชื่อและที่อยู่ของผู้ฟ้องคดี
- (2) ระบุชื่อหน่วยงานทางปกครองที่เกี่ยวข้องอันเป็นเหตุแห่งการฟ้องคดี เช่น กรมใด เทศบาลใด หรือระบุชื่อตำแหน่งเจ้าหน้าที่ของรัฐซึ่งเป็นเหตุแห่งการฟ้องคดี เช่น อธิบดีกรมใด นายอำเภอใด โดยไม่จำเป็นต้องระบุชื่อบุคคล

(3) สรุปการกระทำและข้อเท็จจริงที่เป็นเหตุแห่งการฟ้องคดีตามสมควร เช่น สรุปว่าผู้ฟ้องคดีได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหายจากการกระทำของหน่วยงานทางปกครองใดหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐผู้ใด ในเรื่องอะไร อย่างไร เมื่อใดและที่ใด ทั้งนี้ เพื่อให้ศาลเข้าใจและตรวจสอบจากคำฟ้องได้ว่าเป็นคดีปกครองที่อยู่ในอำนาจของศาลปกครองหรือไม่ และผู้ฟ้องคดีได้ปฏิบัติตามเงื่อนไขในการฟ้องคดีโดยถูกต้องครบถ้วนหรือไม่

(4) ระบุคำขอของผู้ฟ้องคดีว่าต้องการให้ศาลแก้ไขหรือเยียวยาความเดือดร้อนหรือเสียหายให้อย่างไร ซึ่งคำขอนั้นจะต้องอยู่ในอำนาจของศาลปกครองที่จะกำหนดให้ได้ เช่น ขอให้ศาลสั่งเพิกถอนคำสั่งพักใช้ใบอนุญาตสั่งให้เจ้าหน้าที่ของรัฐปฏิบัติหน้าที่ตามกฎหมายภายในระยะเวลาที่ศาลกำหนด แต่ถ้าผู้ฟ้องคดีขอให้ศาลสั่งลงโทษทางวินัยหรือสั่งลงโทษทางอาญาแก่เจ้าหน้าที่ผู้ออกคำสั่งนั้นไม่อยู่ในอำนาจของศาลปกครองที่จะกำหนดให้ได้

- (5) ลงลายมือชื่อของผู้ฟ้องคดี

นอกจากนี้ ผู้ฟ้องคดีจะต้องแนบเอกสารและพยานหลักฐานดังต่อไปนี้มาพร้อมกับคำฟ้องด้วย

(1) สำเนาบัตรประจำตัวประชาชนหรือบัตรที่ทางราชการออกให้ที่รับรองสำเนาถูกต้อง

(2) ในกรณีที่เป็นการมอบอำนาจให้บุคคลอื่นฟ้องคดีหรือดำเนินคดีแทนต้องมีหนังสือมอบอำนาจพร้อมปิดอากรแสตมป์มาด้วย ถ้าเป็นการมอบอำนาจให้กระทำการครั้งเดียว ให้ปิดอากรแสตมป์ 10 บาท ถ้าเป็นการมอบอำนาจให้กระทำการหลายครั้งหรือให้ดำเนินการทั้งคดีให้ปิดอากรแสตมป์ 30 บาท

(3) ในกรณีที่ผู้ฟ้องคดีเป็นผู้เยาว์หรือผู้ไร้ความสามารถ ต้องมีหนังสืออนุญาตหรือแสดงความยินยอมให้ผู้ฟ้องคดีมาด้วย

(4) แนบพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องมาด้วย ในกรณีที่ไม้อาจแนบพยานหลักฐานที่เกี่ยวข้องได้ เพราะพยานหลักฐานอยู่ในความครอบครองของหน่วยงานทางปกครอง เจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือบุคคลอื่น หรือเพราะเหตุอื่นใดให้ระบุเหตุที่ไม่อาจแนบพยานหลักฐานไว้ด้วย

(5) สำเนาคำฟ้องและสำเนาพยานหลักฐานให้ผู้ฟ้องคดีรับรองสำเนาถูกต้องให้ครบถ้วนตามจำนวนของผู้ถูกฟ้องคดีโดยยื่นมาพร้อมกับคำฟ้อง

4. ยื่นคำฟ้องภายในระยะเวลาที่กำหนด

การฟ้องคดีปกครองจะต้องดำเนินการภายในเวลาที่กฎหมายกำหนด ซึ่งมีระยะเวลาสั้นกว่าการฟ้องคดีแพ่ง โดยกฎหมายกำหนดระยะเวลาในการฟ้องคดีปกครองไว้แตกต่างกัน ดังนี้

(1) การฟ้องคดีขอให้เพิกถอนกฎหรือคำสั่งทางปกครอง หรือขอให้สั่งห้ามการกระทำทางปกครองที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย ให้ยื่นฟ้องภายใน 90 วัน นับแต่วันที่รู้หรือควรรู้ถึงเหตุแห่งการฟ้องคดี

ในกรณีที่เป็นการคำสั่งที่อาจฟ้องต่อศาลปกครองได้เช่นคำสั่งของเจ้าหน้าที่ผู้ออกคำสั่งทางปกครองหรือคำวินิจฉัยอุทธรณ์ของคณะกรรมการหรือรัฐมนตรีพระราชบัญญัติจัดตั้งศาลปกครองและวิธีพิจารณาคดีปกครอง พ.ศ. 2542 กำหนดว่า ผู้ออกคำสั่งนั้นต้องระบุระยะเวลา และ

วิธีการยื่นคำฟ้องไว้ในคำสั่งดังกล่าวด้วย มิฉะนั้น ระยะเวลาในการฟ้องคดีจะขยายจาก 90 วัน ออกไปเป็น 1 ปี นับแต่วันที่ผู้ฟ้องคดีได้รับทราบคำสั่งนั้น

(2) การฟ้องคดีว่าหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐละเลยต่อหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนดให้ต้องปฏิบัติหรือปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าวล่าช้าเกินสมควร ผู้ฟ้องคดีอาจฟ้องคดีได้ภายใน 90 วัน นับแต่วันที่รู้หรือควรรู้ถึงเหตุแห่งการฟ้องคดี หรือ

ในกรณีที่ไม่มีหนังสือร้องขอให้หน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐปฏิบัติหน้าที่ กรณีนี้ผู้ฟ้องคดีมีสิทธิยื่นฟ้องภายใน 90 วัน นับแต่วันที่พ้นกำหนด 90 วันที่ได้ยื่นหนังสือร้องขอดังกล่าว

(3) การฟ้องคดีเกี่ยวกับการกระทำละเมิดหรือความรับผิดอย่างอื่นของหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือคดีเกี่ยวกับสัญญาทางปกครอง ให้ยื่นฟ้องภายใน 1 ปี นับแต่วันที่รู้หรือควรรู้ถึงเหตุแห่งการฟ้องคดีแต่ไม่เกิน 10 ปี นับแต่วันที่มิเหตุแห่งการฟ้องคดีและจะต้องฟ้องภายในระยะเวลาไม่เกิน 10 ปีนั้น

(4) การฟ้องคดีปกครองเกี่ยวกับการคุ้มครองประโยชน์สาธารณะ เช่น การฟ้องเพิกถอนโฉนดที่ดินที่ออกทับหนองน้ำสาธารณะ หรือการฟ้องคดีเกี่ยวกับสถานะบุคคล เช่น การโต้แย้งเกี่ยวกับสัญชาติของบุคคลจะยื่นฟ้องคดีเมื่อใดก็ได้

อย่างไรก็ตาม คดีปกครองที่ยื่นฟ้องเมื่อพ้นกำหนดเวลาการฟ้องคดีตามปกติแล้ว ถ้าศาลปกครองเห็นว่าคดีที่ยื่นฟ้องนั้นจะเป็นประโยชน์แก่ส่วนรวมหรือมีเหตุจำเป็นอื่นโดยศาลเห็นเองหรือคู่กรณีมีคำขอ ศาลปกครองจะรับไว้พิจารณาก็ได้

ฟ้องคดีต่อศาลปกครอง

ต้องเสียค่าธรรมเนียมศาล

หรือไม่ ?

การฟ้องคดีปกครองนั้น กฎหมายวางหลักไว้ว่าผู้ฟ้องคดีไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียมศาล

ค่าธรรมเนียมศาล เป็นส่วนหนึ่งของเงื่อนไขในการฟ้องคดี ซึ่งการฟ้องคดีปกครองนั้น กฎหมายวางหลักไว้ว่า ผู้ฟ้องคดีไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียมศาล เช่น การฟ้องคดีขอให้ศาลสั่งเพิกถอนกฎหรือคำสั่งทางปกครองที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย การฟ้องคดีขอให้สั่งห้ามการกระทำทางปกครองที่ไม่ชอบด้วยกฎหมาย การฟ้องคดีขอให้ศาลสั่งให้หน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐปฏิบัติหน้าที่ตามที่กฎหมายกำหนด กรณีดังกล่าว ผู้ฟ้องคดีไม่ต้องเสียค่าธรรมเนียมศาลแต่อย่างใด

แต่ถ้าเป็นการฟ้องคดี ขอให้ศาลสั่งให้มีการใช้เงินหรือส่งมอบทรัพย์สินอันเนื่องมาจากคดีพิพาทเกี่ยวกับการกระทำละเมิดหรือความรับผิดอย่างอื่นของหน่วยงานทางปกครองหรือเจ้าหน้าที่ของรัฐ หรือคดีพิพาทเกี่ยวกับสัญญาทางปกครอง ผู้ฟ้องคดีจะต้องเสียค่าธรรมเนียมศาลในอัตราตามบัญชีท้ายประมวลวิธีพิจารณาความแพ่ง ซึ่งกำหนดไว้สำหรับคดีฟ้องขอปลดเปลื้องทุกข์อันคำนวณเป็นราคาได้ ซึ่งในปัจจุบันคิดในอัตราร้อยละ 2.5 ของทุนทรัพย์แต่ไม่เกิน

สองแสนบาท ในการคิดคำนวณทุนทรัพย์ถ้าทุนทรัพย์ไม่ถึงหนึ่งร้อยบาทให้นับเป็นหนึ่งร้อยบาท เศษของหนึ่งร้อยบาทถ้าถึงห้าสิบบาทให้นับเป็นหนึ่งร้อยบาท ถ้าต่ำกว่าห้าสิบบาทให้ปิดทิ้งโดยให้ชำระเป็นเงินสดหรือเป็นเช็คหรือเป็นตั๋วแลกเงินธนาคารหรือตราพธนาคาร โดยสั่งจ่ายในนาม “เงินค่าธรรมเนียมและเงินค่าปรับของสำนักงานศาลปกครอง...” (ระบุชื่อสำนักงานศาลปกครองที่ไปยื่นฟ้อง เช่น สำนักงานศาลปกครองกลาง สำนักงานศาลปกครองเชียงใหม่)

ในกรณีที่ศาลปกครองพิพากษาให้ผู้ฟ้องคดีชนะคดี ศาลปกครองจะมีคำสั่งคืนค่าธรรมเนียมศาลให้แก่ผู้ฟ้องคดีทั้งหมดหรือบางส่วนตามส่วนของการชนะคดี

ในกรณีที่มีการอุทธรณ์คำพิพากษาหรือคำสั่งของศาลปกครองชั้นต้นผู้อุทธรณ์จะต้องชำระค่าธรรมเนียมศาลในชั้นอุทธรณ์ตามหลักเกณฑ์เดียวกันกับการฟ้องคดีในศาลปกครองชั้นต้น

อย่างไรก็ตาม ถ้าผู้ฟ้องคดีไม่มีทรัพย์สินเพียงพอที่จะเสียค่าธรรมเนียมศาล หรือถ้าไม่ได้รับยกเว้นค่าธรรมเนียม

ศาลจะได้รับความเดือดร้อนเกินสมควร ศาลปกครองอาจอนุญาตให้ดำเนินคดีโดยให้ยกเว้นค่าธรรมเนียมศาลทั้งหมดหรือเฉพาะบางส่วนก็ได้

ยื่นคำฟ้อง คดีปกครองได้ทันที

ศาลปกครองมี 2 ชั้นศาล คือ ศาลปกครองชั้นต้น และศาลปกครองสูงสุด

การฟ้องคดีปกครอง โดยทั่วไป จะต้องยื่นฟ้องต่อศาลปกครองชั้นต้นที่มีเขตอำนาจ ซึ่งกฎหมายกำหนดให้ยื่นฟ้องต่อศาลที่ผู้ฟ้องคดีมีภูมิลำเนาหรือที่มูลคดีเกิด

แต่ถ้า เป็นการฟ้องคดีพิพาทเกี่ยวกับความชอบด้วยกฎหมายของพระราชกฤษฎีกา หรือกฎที่ออกโดยคณะรัฐมนตรีหรือโดยความเห็นชอบของคณะรัฐมนตรี ให้ยื่นฟ้องต่อศาลปกครองสูงสุดโดยตรงไม่ต้องยื่นฟ้องต่อศาลปกครองชั้นต้นก่อน

วิธีการยื่นคำฟ้อง

ผู้ฟ้องคดีสามารถเลือกยื่นคำฟ้องได้ 2 วิธี คือ

1. ยื่นคำฟ้องต่อพนักงานเจ้าหน้าที่ของศาลปกครอง ณ ที่ทำการของศาลปกครองที่มีเขตอำนาจ หรือ
2. ยื่นคำฟ้องโดยส่งทางไปรษณีย์ลงทะเบียน

สถานที่ยื่นคำฟ้อง

ศาลปกครองสูงสุด มีเพียงแห่งเดียว ตั้งอยู่ ณ อาคารเอ็มไพร์ทาวเวอร์ เลขที่ 195 ถนนสาทรใต้ แขวงยานนาวา เขตสาทร กรุงเทพฯ 10120 โทรศัพท์ 0-2670-1200 - 63

ศาลปกครองชั้นต้นที่เปิดทำการแล้วมีอยู่ 8 ศาล คือ

ศาลปกครองกลาง

ตั้งอยู่ ณ อาคารเอ็มไพร์ทาวเวอร์ เลขที่ 195 ถนนสาทรใต้ แขวงยานนาวา เขตสาทร กรุงเทพฯ 10120 โทรศัพท์ 0-2670-1200 - 63

มีเขตอำนาจ ตลอดท้องที่กรุงเทพมหานคร จังหวัด นครปฐม นนทบุรี ปทุมธานี ราชบุรี สมุทรปราการ สมุทรสงคราม และสมุทรสาคร รวมทั้งจังหวัดที่มีได้อยู่ใน

เขตอำนาจของศาลปกครองในภูมิภาค คือ จังหวัดกาญจนบุรี ชัยนาท นครนายก ประจวบคีรีขันธ์ พระนครศรีอยุธยา เพชรบุรี ลพบุรี สระบุรี สิงห์บุรี สุพรรณบุรี อ่างทอง และอุทัยธานี

ศาลปกครองเชียงใหม่

ตั้งอยู่เลขที่ 22 ถนนชูปเปอร์ไฮเวย์ (เชียงใหม่ – ลำปาง) ตำบลช้างเผือก อำเภอเมืองเชียงใหม่ จังหวัดเชียงใหม่ 50300 โทรศัพท์ 0 - 5322 - 4228 - 35

มีเขตอำนาจ ตลอดท้องที่จังหวัดเชียงราย เชียงใหม่ แม่ฮ่องสอน ลำปาง ลำพูน และมีเขตอำนาจเพิ่มเติมในจังหวัดน่าน พะเยา แพร่ และอุตรดิตถ์

ศาลปกครองสงขลา

ตั้งอยู่เลขที่ 888 อาคารอเนกประสงค์สวนพลเอก เปรม ติณสูลานนท์ หมู่ที่ 2 ตำบลพะวง อำเภอเมืองสงขลา จังหวัดสงขลา 90100 โทรศัพท์ 0 - 7433 - 4945 - 9

มีเขตอำนาจตลอดท้องที่จังหวัดสงขลา ตรัง พัทลุง สตูล และมีเขตอำนาจเพิ่มเติม ในจังหวัดนราธิวาส ปัตตานี และยะลา

ศาลปกครองนครราชสีมา

ตั้งอยู่เลขที่ 154/1 อาคารราชสีมาเซ็นเตอร์ ถนนมนัส ตำบลในเมือง อำเภอเมืองนครราชสีมา จังหวัดนครราชสีมา 30000 โทรศัพท์ 0 4425 9544 6

มีเขตอำนาจตลอดท้องที่จังหวัดชัยภูมิ นครราชสีมา และมีเขตอำนาจเพิ่มเติมในจังหวัดบุรีรัมย์ ชัยภูมิ ร้อยเอ็ด ศรีสะเกษ สุรินทร์ อุบลราชธานี และอำนาจเจริญ

ศาลปกครองขอนแก่น

ตั้งอยู่เลขที่ 177/48 หมู่ 17 ถนนมิตรภาพ ตำบลในเมือง อำเภอเมืองขอนแก่น จังหวัดขอนแก่น 40000 โทรศัพท์ 0- 4322-7433 - 4

มีเขตอำนาจตลอดท้องที่จังหวัดกาฬสินธุ์ ขอนแก่น มหาสารคาม และมีเขตอำนาจเพิ่มเติมในจังหวัดนครพนม มุกดาหาร เลย สกลนคร หนองคาย หนองบัวลำภู และอุดรธานี

ศาลปกครองไทย : กลไกเสริมสร้างความเป็นธรรมในสังคมไทย 41

ศาลปกครองพิษณุโลก

ตั้งอยู่เลขที่ 723/13 - 17 ถนนพิชัยสงคราม ตำบล
ในเมือง อำเภอเมืองพิษณุโลก จังหวัดพิษณุโลก 65000
โทรศัพท์ 0-5526- 6230 - 7

มีเขตอำนาจตลอดท้องที่ จังหวัดกำแพงเพชร ตาก
นครสวรรค์ พิจิตร พิษณุโลก เพชรบูรณ์ และสุโขทัย

ศาลปกครองระยอง

ตั้งอยู่เลขที่ 44/6 ถนนตากสินมหาราช ตำบลท่า
ประดู่ อำเภอเมืองระยอง จังหวัดระยอง 21000 โทรศัพท์
0-3862-3072 - 9

มีเขตอำนาจตลอดท้องที่จังหวัดจันทบุรี ฉะเชิงเทรา
ชลบุรี ตราด ปราจีนบุรี ระยอง และสระแก้ว

ศาลปกครองนครศรีธรรมราช

ตั้งอยู่เลขที่ 6/157 - 166 ถนนพัฒนาการคูขวาง
ตำบลในเมือง อำเภอเมืองนครศรีธรรมราช จังหวัด
นครศรีธรรมราช 80000 โทรศัพท์ 0-7532-5201 - 10

42 ศาลปกครองไทย : กลไกเสริมสร้างความเป็นธรรมในสังคมไทย

มีเขตอำนาจตลอดท้องที่จังหวัดกระบี่ นครศรี-
ธรรมราช พังงา ภูเก็ต สุราษฎร์ธานี และมีเขตอำนาจเพิ่มเติม
ในจังหวัดชุมพร และระนอง

